

Szerkesztőségi iroda:
Nagybecskerek,
Zápolya-utca 1-ső szám,
hová a lap szellemi részét illető
minden közlemény intézendő.

Kiadóhivatal:
Pleitiz Fer. Pál könyvnyomdája
Nagybecskerek, Zápolya-utca 1.
hová a hirdetések, az előfizeté-
sek és a lap szétküldésére vo-
natkozó felszólalások intézendők.

Telefon 21. szám.

TORONTÁL

POLITIKAI NAPILAP.

Felelős szerkesztő: Dr. Brájer Lajos.

Előfizetési árak:
Égész évre ———— 24 kor
Félévre ———— 12 .
Negyedévre ———— 6 .
Egy hóra ———— 2 .
— Egyes szám ára 8 fill. —

Hirdetések
a kiadóhivatalban fogadtatnak el.
Azonkívül az összes hirdetési
irodáknak.

Megjelenik
vasár- és ünnepnapok kivételével
mindennap délután 5 órakor.

Nagybecskerek, 1906.

XXXV. évfolyam. 121. szám.

Hétfő, május 28.

A Kiss Ernő szobor leleplezése.

Nagybecskerek, május 28.

Ragyogó napja volt tegnap Nagybecskerek városának s vele egész Torontál-vármegyének.

Nagy országos ünnepet ült, amelyre összegyűlt mondhatni az egész ország, hogy együtt áldozzon Torontál-vármegyével és székhelyével a vármegye vértanuhalált halt hős fia, Kiss Ernő 48-as honvédtábornok dicső emlékének.

Az ünnep minden tekintetben valóban méltó volt a hős emlékezetéhez. Csupa ragyogás, derű, napsugár tündöklött s olyan diszbe öltözött ez alkalommal a város, a milyet még nem látott.

Amellett méltóságteljes és komoly mindvégig, amit a főmelő lelkesedés csillogó zománca vont be.

A rengeteg közönség, mely a vértanu szobra köré gyűlt, egy szívvel-lélekkel ünnepelt. Nem hiányoztak idegenajku polgártársaink sem az ünneplők közül s így igazi testvéri összhang uralkodott s igazi egyetértés lengett a vértanu szobra körül.

Országos jelentőségűvé emelte pedig az ünnepet a kormány s a törvényhozás képviselőinek megjelenése, akikhez csatlakoztak az ország számos törvényhatóságának, városoknak, az ország legelső irodalmi, tudományos és művészeti testületeinek, valamint más testületeknek és intézményeknek nagyszámu küldöttei.

S hogy Nagybecskerek városában a tizenhárom aradi vértanu egyikének ércemléke hirdeti a hazaszeretetet és a népszabadság nagy eszméjét, kötelessége az írásnak is megörökíteni azoknak az érdemeit, akiknek lelkesedéséből, buzgalmából, fáradozásából kisarjadt és megvalósult a szobor eszméje.

Ezek élére kell pedig állítanunk dr. Dellimanics Lajosnét, a szobor-bizottság

elnökét, aki fenkölt nemes női szívének egész melegét és odaadását fordította arra, hogy a szobor megvalósuljon. Vele karöltve munkálkodtak a szoborbizottság tagjai és Nagybecskerek s Torontál-vármegye hölgyei, akik gyöngéd kezeikkel, lelkük éltető tüzeivel ápolták és gondozták az eszmét, hogy az mielőbb testet ölthessen.

Amit pedig a női szív melege kisarjastott és ápol, azt a férfiúi munka és energia kemény ércce szilárdította. Hegedüs János anyakönyvi felügyelőben testesült meg ez az energia.

Ő benne született meg a szobor eszméje is, amelyért azután, mint a szoborbizottság titkára, ugyszólván éjt-napot össze téve dolgozott, munkálkodott páratlan szorgalommal, szívóssággal, minden részletre kiterjedő gondossággal. Az ő energiája hozta össze a filléréket a szoboralapra, az ő lankadatlan fáradozásának eredménye, hogy a vértanu szobra most itt áll.

Ehhez a lelkes munkához csatlakozott azután az ország közönsége áldozatkészségével s a vértanu emléke valóban az egész országot, mert a haza minden polgára, nemzetiségi különbség nélkül, elküldötte áldozatát, ha csak néhány fillérben is, hogy a vértanu ércemléke itt hirdesse a hazaszeretetet és a szabadság örök eszméjét.

Ide kell még állítanunk a szobor megalkotóját, Radnai Béla szobrászművészt, aki ihletett művészi lelkével érce formálta a hős vértanút s munkatársát, Gondos Imre műépítőt aki méltó talapzatra állította a szobrot és a derékiparost, Podvinecz Lajost, aki a diszes vasrács adományozásával honfiai áldozatkészségének valóban önzetlen és nemes tanuságát mutatta.

Igazán örömmel és büszkeséggel tekinthetünk a gyönyörű ünnepre s a legteljesebb elismeréssel kell adózni a rendező-bizottságnak, amely ritka körültekinté-

téssel, páratlan buzgalommal a lepleződésbirendet biztosította mindvégig, úgy hogy vendégeinknek is bizonyára sokáig marandandó szép emléke lesz a becskerek-i vértanu-szobor leleplezése.

Az ünnep lefolyásáról a következőkben számolhatunk be:

Az előesítés.

Az ünnepségek már szombaton este megkezdődtek, amikor hét óra tájban a róm. kath. templom tornyának erkélyéről fölharsantak a kürtök, jelezve a toronyzene kezdetét. A kivilágított toronyról azután messzehallhatón zengtek a módosi Portscheller-zenekar hangszerei, pompás összhangzással játszva a nemzeti dalokat és más magyar zeneszámokat.

Ezalatt pedig a Ferenc József-téren és környékén kigyultak az ablakok s a gyertyák százainak fénye élénken bevilágította a téren s a Hunyadi-utcán hullámozó közönséget, amely rendkívüli sokasággal gyűlt össze a ritka esti látványosságra.

Fél kilenc óra után véget ért a toronyzene, s a közönség egy része a színházba vonult, de ez alig csökkentette az utcai sokaság számát. Még éjfélkor is egész nagyvárosi képet nyújtottak az utcák, mert sűrű rajokban hullámozottak föl s le az emberek mindenfelé.

A diszeloadás.

Fél kilenc órakor este kezdetét vette a színházban a diszeloadás, amely teljes ünnepi képet nyújtott, mert a közönség, amely egészen megtöltötte a színházat, estélyi öltözetben jelent meg s a páholyokat és pad sorokat a legelőkelőbb közönség foglalta el.

Az előadást, amelyet Polgár Károly színtársulata rendezett, Hegedüs János anyakönyvi felügyelő a szobor-bizottság titkárnak ez alkalomra írt prologusa vezette be, mely a jelenkorral, Klíval és a hazaszeretettel személyesítve áldozott Kiss Ernő emlékének. A lelkes hangú sikerült prologban nagy hatást keltett a személyesítők közül S. Kúrti Margit, de jó volt Mányai Aranka és Haraszti Hermin is s azonkívül élénk tetszés mellett énekeltek közben a filharmónikusok vegyeskara. A prologus után Asszonyi

A „TORONTÁL“ tárcája.

Ünnepi beszéd.

Elmondotta a nagybecskerek-i Kiss Ernő szobor leleplezésén dr. Várady Imre orsz. képviselő.

Mélyen tisztelt gyülekezet!

Megvívott emberföltöti küzdelem, átélte verőfényes dicsőség, majd mélységes, sötét gyász képe futja át képzeletünket az emlékezés mai napján. Férfiak küzdelme, hősök dicsősége és egy egész nemzet mélységes gyászja.

A káprázatos harci dicsőségek egyik hőseinek alakja előtt állok én, a polgári munka szerény küzdője, hogy a nagy hős szobrának talapzatára az emlékezés egy néhány nefelejtesszálát tegyem le. A csatasíkok ragyogó hőse — és a polgári élet szerény napszámosa. De megvan az összekötő kapocs. S az: a haza izzó szeretetének tiszta lángja, a szabadság ragyogó eszményének lobogó tüze, amelytől szikrát fogott a harcmezők síkjának hős daliája akkor épügy, mint ihletet merít a szabad egységes nemzeti állam kiépítésének szerény napszámosa most.

Közel félszázados kitartó, tervszerű és öntudatos munka eredményeként ujjaszületett 1848-ban az alkotmányos Magyarország.

De még mielőtt kalászba fejlődhetett az oly dus aratást ígérő vetés remeke, rajta ütött a pusztító vész.

Szabad alkotmányunk évszázados ellensége végmegsemmisítéssel fenyegetvén a zsenge ujszületett, — kezdetét vette függetlenségi harcunk, az a dicsőségteljes fegyveres küzdelem, melyhez hasonlólt keveset találunk a világtörténelemben.

E küzdelem első mozzanataiban — amint e kor krónikása jellemzi — a 48-diki törvények által új alapokra fektetett magyar állam jogos önvédelme, az ellene felzúdult nemzetiségek ellen; ifju honvédségünk ekkor hazánk területi épségeért és a magyarság törvényes supremáciájáért küzd. Majd további fejlődésében, midőn lajthántul régi ellenünk nyitlan a lázadó nemzetiségek pártjára állott, átváltozott az a magyar nemzet függetlenségi harcává; seregünk ekkor régi bajtársaival kénytelen megvívni hazája politikai lételének megtartásáért. S a midőn ifju seregünk diadal után diadalt arat, ekkor már letörésünkre két császárság fog kezet, amire Magyarország függetlensége és dicső serege, a szabadság lengyel, olasz és német harcosaival együtt: a világszabadságért vérzik el.

S ezen önvédelmi, e függetlenségi, a világszabadságért folytatott e küzdelem dicső fényéből,

mint a bukás rémes gyászából, kivette férfiúi részét vármegyénk hős fia Kiss Ernő tábornok is.

Az óra pontosságával jelenik meg a mult század első évében, imint szomszédos vármegyénk szülötte.

Ifjan belép az osztrák hadseregbe. Az ott uralkodott szellem őt is áthaja s így tetőtől-talpig katona. Katona, de emellett hazáját forrón szerető, magyar érzelmű, emelkedett szellemű, aki hazájának minden ízében igaz, hű fia. A vész idején a haza oltárára rengeteg kincset tesz le. Kiss Ernőnél csak második Rákóczy Ferenc áldozott nagyobb vagyont a magyar szabadságért.

A körülöttünk fekvő hatalmas uradalmaknak, Elemér, Ittebe, Aradác, Ernesztháza duszgazdag ura. S ebből fejelemi bőkezűséggel, a régi magyar gavallér mesés pazarságával áldoz köz- és magán-célokra. Bajtársai részére jó szíve s erszénye mindenkor nyitva áll. A katonai dísz és pompát rendkívül szereti. Egész ezredeket ruház fel saját költségen.

A csillogó külső azonban fegyvelmezt, határozott, pontos katonai elmét takar. S midőn komoly percek a csatasíkra szólítják, vakmerőségig menő bátorság s merészség tör ki lelkéből.

A kísértés nehéz órájában pedig amidőn a sors nemzetünk előtt felveté a lét és nem lét nagy kérdését s tisztársai lelkében oly erős tusát

Nyári megőrzés végett

átveszek mindennemű szűcs- és szőrmeárukat, városi és utazó-bundákat, boákat, karmantyut, szőnyeget és ruhaneműket.

Külön ezen célra berendezett helyiség — Szakszerű kezelés. — Javítások saját szűcsműhelyemben eszközöltetnek.

267-11.10

Tisztelettel

Kovács Gedeon.

Időny május 1-től október 1-ig.

Metskelt árak.

László és Mányai Aranka énekeltek igen szépen tulipánokat és Dankó nótákat, majd ismét S. Kürti Margit drámai erővel elszavalta Váradi Antalnak „A tizenhárom” című költeményét. Ezt követte Szemere Györgynek egyfelvonásos drámája: „A siralomházban”, melyben Sik Rezső és Szalóki alakítása keltett figyelmet. Végül a fiármónikusok vegyeskara énekelte kinűnő precizitással a Himnusz.

Az ismerkedő estély.

A színházból a közönség a kaszinóba vonult, ahol a vendégek részére ismerkedő estélyt rendeztek. A kaszinó és a kaszinó vendéglő összes termei állottak ezúttal a közönség rendelkezésére s a nagy forgalmat élénken jellemzi, hogy úgy a kaszinó társulat hatalmas terme, valamint a vendéglő összes helyiségei ugyszólván zsufolva voltak vendégekkel, akik a késő éjjeli órákig voltak együtt fésztelen kedélyes hangulatban.

A leleplezés napján.

Vasárnap, a szoborleleplezés napján érte el természetesen a mozgalmasság tetőpontját. Már a kora reggeli órákban csupa zibongás a város és különösen az ünnep színhelye, a Ferenc József tér, valamint a tér környéke. A reggeli vonatok szinte öntik az érkező vendégeket, föl-vonul a zenekar, a rendőrség, csendőrség, tűzoltóság, valamint a nemzetiszin karszalagos rendezők csoportja s kettős kordonnal elzárják a teret és a szobor környékét.

A fogadtatások.

Amíg pedig a szobor körül folynak a rendezkedések, elhelyezkedések, addig a vendégek fogadtatására a rendező-bizottság mindkét pályaudvarnál nagy apparátussal állt készen s a jegyek kiadása, elszállásolás stb. mind a egész rendben ment.

Már szombat este fél hat órákor is nagy tömegekben értek a vendégek, a verseci vonatról is sokan érkeztek, ugyszintén a 10 órai kikindai vonattal is. 11 óra 40 perckor rohogott be a pályaudvarra a képviselőház küldöttségi tagjainak különvonata, a kiket ünnepélyesen, lampionos menettel fogadtak. Tegnap reggel fél nyolc órákor jött meg szután Günther Antal igazságügyminiszteri államtitkár, akit a pályaudvaron dr. Várady Imre orsz. képviselő élén számos notabilitás fogadott. A hosszú kocsisort a muzsikai bandérium kísérte be a városba.

A templomban.

Az ünnepségek első aktusa a templomban volt. Itt jöttek össze először a már ünnepi díszbe öltözött vendégek, akik a helybeli közönséggel zsufolásig megtöltötték a templomot. A templomban a vértanu emlékeztetőre 9 órákor istentiszta-

vívott a magyar alkotmány megvédésére letett eskü és a bennük oly hagyományosan gyökerező császári érzület, amidőn az ingedezés, a vajadás, a kísértés oly általános, Kiss Ernőt megihletti a nemzet élő génusza s habozás nélkül megy harcba a hazáért, a szabadságért, az alkotmány újabb megváltásáért.

E határozott fellépésének meg volt üdvös hatása; példájára csapatok egész tömege maradt hűve nemzeti ügyünknek.

Itt e téren, amelyen ma egybegyűltünk emléke hódolatára, itt eskette fel a magyar alkotmányra harcosait. Itt buzdító hősiességre, halál-megvetésre, innét vezeté az első vérkeresztségre. S városunk keletén, a perlaszi síkon aratja ez ifju lelkes seregével szabadságharcunk első döntő, fényes győzelmét . . .

De a világsi rettenetes emlékü nap az ő tevékenységét is megbénítja; az aradi golgotha az ő vérért is szomjuhozza.

Elkövetkezett október hatodika. Október hatodika. E nap említésére már egy felszabad óta szakadatlanul és ma is és az idők végtelenéig felsajog iszonyu fájdalommal minden magyar szív. De hát mi is történt e napon?

A történet csak néhány perc eseménye, de eredménye: évszázadok kínos, sajgó fájdalma.

Mi is történt?

A jeltadó tiszta kardja megvillant, a hóhér kötele megfeszült, a sortűzek eldőrdültek. S 13 hősi lélek elszállott a magasba, 13 hősi ajk elnémult örökre . . .

Egy felszabadot meghaladó idő után ide gyűjtött egybe bennünket e tizenhármak egyikének kegylenes emléke, akinek ércebe öntött alakjáról: ime hulljon le a lepel!

Apák és anyák! vegyétek ölbe, fogjátok karon gyermekeiteket s vezessétek ide, a szabad ég alatt felállított e szent oltárhoz. Értessétek meg velük, hogy itt ez oltár előtt megállva, ha a gyász rette-

let volt, melyet Magyary Pál pápai kamarás plébános végzett, miközben az egyházi ének és zenekar Wehninger karnagy vezetésével Kempter „Misé”-jéből adott elő részleteket. Gradualéra Boross Mária urhölgy énekelte szép szoprán szólót. A mise végén az énekkar Kölcsey Himnuszát énekelte, a melyet az egész közönség állva hallgatott meg.

A szobor körül.

A mise végeztével meghatározódott a mozgalom a Ferenc József-téren és környékén.

Maga a Ferenc József-tér remek látványt nyújtott. Középen a szobor délszaki növényekkel díszítve s két hatalmas nemzeti színű lobogóval leterítve, melyek zöld galyakkal bevont hatalmas árboerudakra voltak erősítve.

A szobor közelében négy tribün állott nemzetiszinü draperiákkal, zászlócskakkal és zöld galyakkal díszítve: egy kisebb tribün a családtagoknak és rokonoknak, a melyen a Daniel, Szentiványi, Farkas, Bobor és Balás családok foglaltak helyet, egy másik a törvényhozásnak és a hatóságoknak, két nagy tribün pedig a közönségnek. A díszítést igen izlésesen a Bencze Antal és fia cég végezte.

A tribünök 9 óra után csakhamar megteltek s a tulnyomó részben hölgyekből álló tribünközönség rendkívül bájos látványt nyújtott.

A házak köröskörül nemzeti színű díszben néztek le a térségre, a tetőkön zászlók, az ablakokban, erkélyeken draperiák és virágok s az eblakokban és erkélyeken nagyszámu nézőközönség.

A szobor előtt a szónoki emelvény, háta mögött a dalárda emelvénye állott s ezek körül helyezkedtek el a helybeli testületek és a különböző küldöttségek tagjai.

A küldöttségek, vendégek.

Mikor a közönség a templomból kivonult, akkor bontakozott ki teljesen a közönség roppant tömege. Lassan, de példás rendben sorakoztak a küldöttségek és vendégek a szobor környékén kijelölt helyekre s tíz órára már mindenki helyén várta a leleplezést.

A rendkívüli számmal megjelent küldöttségeket, hatóságok és testületek képviselőit a következőkben jegyezhetjük föl:

A m. kir. kormány képviselője: dr. Günther Antal igazságügyi államtitkár.

A képviselőház kiküldöttei: Justh Gyula, Daniel László, Hentaller Lajos, Barta Ferenc, Putnoky Mór, Baross János, Lengyel Zoltán, Keller István, Molnár Jenő, Világhy Gyula, Horváth Gyula, Egy Béla, Szalay László, gróf Üchtritz-Amadé Emil, Steiner Ferenc, Bohus Károly, Hódy Gyula, Nemes Bertalan, Justh János, Várnay Imre, dr.

netes sulya a szívet összezuzni készül is — „gyenge panasz szózat ne hagyja el ajkaidat.”

Innét csak fohász, csak imádság szálljon fel a magasba. Áldást kérő fohász a kiszenvedett nagyok emlékéért, és szívből fakadó buzgó ima az ő nagy ideáljuk: a szabad haza dicső eszményének megvalósításáért!

Értessétek meg velük e szobor néma ajakának nagy tanításait. De értessétek meg velük azt is, hogy multunk ama nagyjainak emlékét, akik e haza nagyságának, dicsőségének és szabadságának alapjait lefektették, akik a szabadság és dicsőség megszentelt eszményeinek áldozták munkásságukat és éltüket — nem elég, s így necsak márvány és érc hirdesse, de ott lángoljon, soha ki nem aluvó örök tüzzel, e halhatatlan nagyjaink feliratlan emléke a szívek s lelkek mélyén is!

És Te néked, vármegyénk nagy fia, nemzetünk dicső hőse, világszabadság vértanuja, álljon itt ércalakod, és hirdesse e megye minden fiának, hirdesse ez ország minden szülőföldjének, hirdesse ez ország határain túl a nagyvilágnak, — egy kis nemzeti lángoló honszerelmét, forró törvény és alkotmány tisztelőt, kiolthatatlanul égő szabadság-szeretetét.

De itt e helyen állva, oh szobor, legyen részed nem csak a magyar vitézség, a magyar dicsőség örök hirdetésében, hanem e haza különböző nyelvű nemzetiségei között a testvéri, békes egyesülés eszméjének megteremtésében, terjesztésében, megvalósításában; legyen részed a kizsönbön álló nagy nemzeti és társadalmi átalakulás minden mozzanatában; éreztesd szellemed hatalmát a felébresztett és szárnyra kelt nagy, hatalmas, független, önálló és boldog Magyarország kialakulásának minden szemerkéjében most és a messze, messze idők végtelenéig.

Kiss Ernő! felmagasztosult hősi szellemed lakozzék közöttünk s mi áldást kérünk drága emlékedre!

Várady Imre, Markos Gyula, Nagy Emil, Csányi Sándor és dr. Kardos Samu országgyűlési képviselők.

Az öreg honvédek: Babos Károly és Barts Vilmos főtisztek (Budapest), Lohner Márton, Grossmann Dávid, Hadffy Döme, Neiningner Gáspár és Kökény István (Nagybacsókerék), Leyritz Ignác, Papp Dániel, Madi Kovács és Várady József (Temesvár), Fischer Károly, Tavacszy János, Pálffy János, Ság Antal és Papp János (Törökbecse), Heim Kristóf (Mokrin) és Tisztay Lajos (Arad).

Az országból: Nógrádvármegye (Nagy Mihály alispán). — Verseci magyar közművelődési egyesület (Kisjeszeni Paulovics István kir. táblabíró, elnök és Perjessy Lajos tanár, főtitkár) — Verseci ev. ref. egyház (Perjessy Lajos tanár, főtitkár). — Bács-Bodrogvármegye (Mikosevich Kanut megyei főügyész vezetése alatt a következő bizottsági tagokkal: Popovics Sebő, Buday Pál, Matkovics Pál és Kiss Gyula). — Zombor sz. kir. város Buday Gergely, dr. Donoszevits Vilmos, Fratriscsevich Vince és Pakanovich András törvényh. bizottsági tagok). — Magyar történelmi társulat (dr. Duka László kir. ítélőtáblai bíró, Kaszás Kálmán pénzügyi titkár és Mangold Samu dr. ügyvéd). — Budapest székesfőváros (Lung György tanácsos). — Délvidéki és temesvári függetlenségi párt (Steiner Ferenc országgyűlési képviselő, Kisfaludy Kálmán, Steiner Károly, dr. Láng Béla és Breitner Ernő). — Nagyvárad szab. kir. város (Rimler Károly polgármester vezetésével Mazey Minály, Szokoly Tamás, Radó Ignác és dr. Altman Jakab biz. tagok). — Temesmegyei 48-as honvédegylet (Leyritz Ignác, Kovács Béla, Rittinger József). — Petőfi társaság Budapest. — DMKE Szeged. Rónay Jenő nyug. főispán, elnök és Strauber Izidor nyug. ezredes, főpénztárnok. — Vidéki hírlapírók orsz. szövetsége (dr. Brájer Lajos elnök, Tisztay Lajos, Sz. Szigethy Vilmos). — T. M. K. E. Nyitra. — Temesvári kerék. és iparkamara (Weisz Izidor, Mayer Rezső, Haidegger Ödön, Kühn János). — Arany János-társaság Temesvár (dr. Brájer Lajos). — Dugonics-társaság Szeged (Kovács János elnök, Sz. Szigethy Vilmos). — Szeged sz. kir. város (Kovács János törv. biz. tag). — Kolozsvár sz. kir. város képviselőletében Fekete Nagy János tan. h. polgármester. — Temesvár sz. kir. város képviselőletében Bellai József városi tanácsnok. — Délmagyarországi Tört. és Rég. társulat Temesvár megbízásából dr. Szőse József titkár és Lendvay Sándor vál. tag. — Arad szab. kir. város (Kádas Kálmán főjegyző). — Műegyetemi kör Budapest (Zepethneki Tötössy Géza gépészmérnök). — Temesvármegye (dr. Darabonh János főügyész és Petkó Zoltán biz. tag). — Budapesti 48-as honvédegylet (Babos Károly). — Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Budapest (Tóth István szobrász). — Verseci 48-as honvédegylet (Hald János). — Verseci törvényhatósági város (Bodry Mihály tanácsos és Ullmann József főszámvéző).

Torontálvármegyei küldöttségek: Torontálmegyei községi és körjegyzők egyesülete (Vihely Géza elnök). — Felső-Tiszai ármentesítő társulat, Nagyikinda (Rónay Jenő és báró Hauser Károly). — Nagyikinda város (Müller József tanácsnok). — Bégaszentgyörgyi tűzoltó-testület (Pfalzmann Aladár parancsnok 15 taggal). — Német-Ecska község (Göszl Geyza jegyző, Müller Ottó segédjegyző és Parmantye Pál közigyám). — Délmagyarországi tanítóegylet (Kaufmann István Bégaszentgyörgyi). — Katalinfalva (Schleich Miklós jegyző, Schuch János bíró és 10 képviselőtestületi tag). — Kékk község (Holstein Ede jegyző vezetésével 15 tag). — Tor-Erzsébetlak község (képv. Pártay Zoltán jegyző). — Mokrin község (képv. Domba László jegyző). — Révaufalu község (képv. Czarina Szilárd jegyző). — Dolova község (képv. Manojlovits György). — Ivánda község (képv. Schikhofer János jegyző). — Alibunár község (Bene Géza jegyző). — Nagvtószeg községe (képv. Judt Károly jegyző, Wener Ferenc bíró, Lautschlager János pénztárnok, dr. Pruzsinszky Zoltán orvos, Burg Károly tanító, Beck Jakab kereskedő, Klein János és Mayer Károly képviselőtestületi tagok). — Kistószeg község (képv. Weber Mátyás bíró és Grosz János pénztárnok). — Billed község (képv. Thöressz Jakab jegyző és dr. Becker János községi orvos). — Nagyikindai főgimnázium (Hauser Ignác és Szabó Kázmér tanár). — Zsombolya község (Hepp Mátyás és dr. Stocker József). — Törökbecsei társaskör (Istváni István és 10 tag). — Pancsova város (Mattanovich Adolf polgármester és dr. Karathur Arthur főügyész). — Révaufalu községi tantestület (képv. Emil Barbulessku Emil igazgató-tanító). — Béga-Szent-György község (Orsó Gáspár jegyző és Schönher Mátyás bíró vezetésével 18 képviselőtestületi tag). — Párdányi függetlenségi és 48-as párt (Zsirus József elnök). — Módos község (Nikolajevits István jegyző). — Zichyfalvai állami elemi iskola tantestület (Mihályfi József igazgató). — Ujpecs község (Müller Ferenc jegyző). — Pancsovai függetlenségi párt 200 tagu küldöttsége (Graber pártelnök). — Gyertyámosi függetlenségi párt (Krämer András elnök). — Beresztóc, Szentpéter,

Szerbnagszentmiklós, Felsőmuzslya és Franzfeld községek.

Nagybecskerek-i küldöttségek: Torontálmegyei törvényhatóság. — Nagybecskerek város. — Kir. törvényszék. — M. kir. járásbíró. — Kir. pénzügyigazgatóság. — M. kir. adóhivatal. — Máv. forgalmi főnöksége. — M. kir. erdőgazdálkodás. — Róm. kath. hitközség. — Ev. ref. egyház. — Ág. ev. egyház. — Izr. hitközség. — Kaszinó-társulat. — Lloyd-társulat. — Ipartestület. — Torontálmegyei 48-as honvédegyesület. — Torontálmegyei gazdasági egyesület. — Kereskedő ifjak egyesülete. — Torontálmegyei magyar köznevelődési egyesület. — Jótékony nőegyesület. — Izraelita nőegyesület. — Kir. tanfelügyelőség. — Községi főgimnázium. — Felső kereskedelmi és polgári iskola. — Róm. kath. zárda. — Központi állami elemi iskola. — Eötvös-utcai állami elemi iskola. — Gör. kat. szerb hitfelekezeti iskola. — Messinger-intézet. — Alsó-Bégahajózási társaság. — Közigazgatási tanfolyam. — Torontálmegyei függetlenségi párt. — Polgár Károly színtársulata. — Munkásképző és társas-egylet. — M. kir. pénzügyőrség. — M. kir. postahivatal. — Nagybecskerek-i keresztyén nőegylet. — Nagybecskerek-i magán-tisztviselők köre. — Nyomdászok szakegylete. — Állampénztári hivatal. — Földmészárosi társaság. — Közgazdasági bank. — Kereskedelmi alkalmazottak szakegylete.

Ott voltak azokivül Daniel Ernő báró v. b. t. t., Botka Béla, Szentiványi Zoltán cs. és kir. kamarás, Daniel László országgyűlési képviselő, Daniel Tibor báró, Gyertyánffy László, Babics József, Vitéz László kuriai bíró, Rohonczy Gedeon, Pap Géza, Gyertyánffy Jenő és Andor, Radnai Béla szobrászművész, Gondos Imre műépítész, a szobor alkotói, továbbá az összes főtisztviselők, Nagybecskerek város és a vármegye közéletének összes kitünőségei, a hatóságok, intézetek és testületek fejei stb.

A leleplezés.

A leleplezés aktusát a filharmonikusok együtetének ének-kara nyitotta meg a Szózzattal, amelynek főnséges hangjai gyönyörűen zengtek a teregen s a közönség fődellen fővel halgatta végig a pompás összhanggal előadott éneket.

A megnyitó beszéd.

A Szózzat elhangzása után Jankó Ágoston alispán lépett a szónoki emelvényre s a következő beszédet mondotta:

Tisztelt ünneplő közönség!

Áldozatra gyűltünk össze: dicső multaknak áldozunk.

Régiokről emlékezzünk, nagy tetteket magasztalunk, jelet, maradandó emléket állítunk a hazaszeretettel egyik vértanujának.

A természet törvényei szerint az élet nem egyéb, mint küzdelem; de annyit, mint a magyar, egy nemzet se küzdött talán.

Nehéz harcok után szerezte meg e földet, sok, véres áldozatok árán bírta azt csak hazájává tenni, — ezernyi ellenséggel kellett viaskodnia nemcsak határain kívül, de azokon belül is. Nem kapott e nemzet semmit ingyen, még az emberi jogokat, még a népszabadságot is véres küzdelmek árán kellett megszereznie.

Istenem! ha azt az erőt, azt az energiát, amit e nemzet az ellenséggel való küzdelemre fordított, békeidőben, alkotó munkára használhatta volna, mi volna ma ez ország! Az a sok tehetség, az a páratlan lelkesedés, az a makacs szívósság, amely a magyarban lakozik, csodákat művelhetett volna. És hogy ez ezeréves küzdelemben el nem merültünk, hanem minden veszedelmén győzedelmeskedve, fokról-fokra erősödünk, azt csakis ősi erényeinknek köszönhetjük, melyek közé tartozik: a kegyeletes emlékezés, a nagyok ragyogó példáinak tisztelése, megbecsülése és követése.

Innen van az, hogy beennünket a nemzeti hősöknek már a neve is lelkesít. Elég Bocskainak, Rákóczinak, vagy Kossuthnak csak a nevét kimondani és a hazafias lelkesedés lángja gyul ki mielőtt keblében.

A dicső ősökre való emlékezés: a hálás utódok köszönete.

A hazafias kegyelet a végvidéki vármegye középpontjában is emléket állít; ércszobrot emel, amelyre Kiss Ernőnek, a szabadságharc vitéz tábornokának véres áldozata iránt kívánja háláját leróni.

Borus felhők voltak hazánk egén, amidőn Hegedűs Jánosnak önzetlen hazafiai lelkében az eszme megszületett. Fagyos szellők jártak közéletünk virányain, amidőn a minden szépért és nemesért hevülő Dellimanics Lajosné a vármegyei lelkes hölgyeinek élükre állott, akik szívük egész melegevel felkarolva az eszmét, vállalkoztak annak megvalósítására. — Nyomasztó veszedelem: minden szabadságot megdermesztő sűrű köd nehezedett hazánkra, miközben Radnai: a lánglelkű művész a hős vértanu alakjának ércfestését meg-

alkotta. — És már-már attól kellett félünk, hogy aki a szabadságért élt, a szabadságért küzdött és a szabadságért halt — annak az emléke, szabadság nélkül, szolgaságban találja a nemzetet.

De hála a magyarok Istenének, a veszedelem elmúlt, a béke derűs, verőfényes sugara üdvözlő a lepleből kibontakozó szobrot és szabad ország szabad népei reményteljes szívvel állják körül a vértanu nemes alakját.

Itt vannak a hőnek élő ivadécai. Tiszteletteljesen köszöntöm őket!

Eljöttek régi bajtársai, a legendai időknek megmaradt bajnokai. Hálával és bámulattal hajlok meg előttük.

Ünnepünkben részt vesznek a magyar törvényhozás és kormány képviselői; eljöttek, hogy lelkesedésünket fokozzák és erőt öntsenek belénk arra a küzdelemre, mely Magyarország nagygyá tételére törekszik. Özinte tisztelettel üdvözzük őket.

Eljöttek kedves szomszédaink osztozni örömmükben, támogatni és bátorítani testvéri ragaszkodásukkal. Atyafiságos szeretettel köszöntjük őket.

Hálás örömmel üdvözzük mindazokat a testületeket és honfittársainkat, akik az ország minden részéből összegyűlekeztek, örvendezni veitük, látni azt a munkát, amit a nemzeti magyar állam kiépítése körül végeztünk és bírálatot mondani a fölött, hogy megtettük e hazafias kötelességünket.

Bátran állunk meg a nemzet itélőszéke előtt, mert lelkiismeretünk megnyugtat a felől, hogy megtettünk mindent, amit a hazafias ápolása és a magyar állameszme terjesztése körül, a béke és szeretet eszközeivel tenni lehet.

És hogy sikerrel működünk, mutatja ez emlék is, mely nemcsak a magyarság adakozásaiból, hanem nyelvi és valláskülönbség nélkül, a nemzet összességének filléréiből került ide.

Itt, ezen a téren, ahol e soknyelvű vármegye minden lakója megfordul, hirdeti majd a vértanu harcok alakja a harcok eredményét: az áldásos békeséget.

Szent lesz ez az emlék nemcsak a magyaroknak, hanem minden nyelvű honpolgárnak, mert hiszen a véres küzdelmek áldásos sikerét egyaránt élvezni e honnak minden lakója.

Legyen majd e szobor összefűző kapocs a vármegye minden polgára közt, legyen a nemzetiségi és vallási türelmeségnek a jele és a társadalmi különbségeknek a kiigénylője.

Avassuk fel tehát ez ércszobrot a hazaszeretet szimbólumává, melynek látása mindenkor arra emlékeztessen, hogy egy közös kincsünk van csak: a haza, melyben áldjon, vagy verjen a sors keze, itt élünk vagy halunk kell.

Jankó Ágoston magasszárnyalású, költői lendületű és művészi formájú beszéde mély hatást keltett s többször szakította félbe a tetszészaj, végzetével pedig percekig zugó éljenzés és taps kísérte.

A többi szám.

Utána Bánlaky Margit kisasszony szavallata következett. A kisasszony Palágyi Lajos „Apotheosis“-át szavallta el rendkívüli bájjal, igazán művészi formában és megrázó drámai lendülettel. A szép szavallást zajos éljen riadallal jutalmazta a közönség s mindenfelől meleg ovációval vették körül a bájos szavallónőt.

Most Várady Imre, Nagybecskerek város országgyűlési képviselője mondotta el lelkes, hazafias tüzzel izzó, gondolatokban gazdag ünnepi beszédét, amelyet szintén riadó éljenzéssel és tapsal fogadtak.

(A beszédet mai tárcarovatunkban közöljük egész terjedelmében.)

Ezután dr. Páger Imre kisajécsai róm. kath. lelkész elszavallta ez alkalomra írt lendületes ünnepi ódáját, mely így végződik:

Kiss Ernő, glóriás magyarunk te!
Szobrod földied emelk itt,
Szép nők lágy keze szedte virágit
Tulipán-koszoruba fejedre.

Büszkén nézz le te erre a tájra,
Szódat tartjuk erős kebelünkkel:
„Lángolj, oh magyarom, a hazáért,
Élj, — halj vérrrel is érte, ha kell majd!”

A költeményt szintén megéljenzették, amire dr. Dellimanics Lajosné, a szoborbizottság elnökje szép szavak kíséretében átadta a szobrot dr. Perisics Zoltán polgármesternek, hogy gondozza és őrizze meg a város a nagy hős és vértanu ércemlékét.

Miután dr. Perisics Zoltán polgármester a város nevében átvette a szobrot s ígéretet tett annak gondos megőrzésére, a szobor megkoszorúzása következett.

A koszorúk.

Koszorukat tettek a szoborra a következők:

A torontái nők. — A törvényhozás. — A m. kir. kormány. — Dr. Balás Iván. — id. Bobor Gyula. — ifj. Bobor Gyula. — Farkas család. — Szentiványi Zoltán. — A tudományos akadémia. — Az orsz. magyar képzőművészeti társulat. — A Petőfi társaság. — Aradi Kölcsey-egylet. — Vidéki hírlapírók országos szövetsége. — Bpest székesfőváros. — Az 1848-iki honvédek. — A temesmegyei 48-as honvédegyelet. — A torontálmegyei 48-as honvéd-egylet. — Az országos függetlenségi párt. — Torontálmegye. — Nagybecskerek város. — Délmagyarországi történelmi és régészeti múzeum-egyesület. — Torontálmegyei köznevelődési egyesület. — Verscei magyar köznevelődési egyesület. — Aradvármegye. — Bács-Bodroghvármegye. — Arad város. — Makó város. — Nagyvárád város. — Pancsova város. — Újvidék város. — Szeged város. — Temesvár város. — Versece város. — Zombor város. — Nagybecskerek-i jótékony nőegylet. — Nagybecskerek-i izraelita nőegylet. — Délvidéki függetlenségi párt. — Torontálmegyei függetlenségi párt. — Pancsovai függetlenségi párt. — Torontálmegyei gazdasági egyesület. — Torontálmegyei közönségi és körjegyzői egyesület. — Délmagyarországi tanító egyesület. — Nagybecskerek-i Lloyd-társulat. — Nagybecskerek-i postások. — Nagybecskerek-i vasutasok. — Nagybecskerek-i tisztai ármentesítő társulat. — Nagybecskerek-i kaszinó-társulat. — Nagybecskerek-i munkásképző egylet. — Nagybecskerek-i ipartestület. — Pancsovai magyar egyesület. — Pancsovai társaskör és Gromon-egylet. — Törökbecsei társaskör. — Délmagyarországi földművelők gazdasági egyesület. — A műegyetemi ifjuság. — Községi közigazgatási tanfolyam. — Főgimnázium. — Felső kereskedelmi iskola. — Polgári iskola. — Messinger intézet. — Nagybecskerek-i kereskedő ifjak. — Német Elemér község. — Bégaszentgyörgy község. — Billéd község. — Felsőmuzslya község (koszorús zászló). — Klekk község. — Magyarittele község. — Torontálvásárhely község. — Gyertyámosi függetlenségi párt. — Párdányi függetlenségi párt. — Nagybecskerek-i kereskedő tanoncok. — Rozsnyay Kálmán. (Prielle Kornélia kegyeletéből.)

Miután még a filharmonikusok vegyes kara ismét nagy hatással elénekelte a Himnuszt, a magasztos ünnep véget ért, s a közönség egy feledhetetlen szép nap emlékezetével lassan szétszözlött.

A díszlakoma.

Délben tizenkét órakor ünnepi lakomára gyűlt össze a vendégsereg a kaszinó-vendéglő helyiségeibe. A résztvevők száma olyan nagy volt, hogy három teremben alig fértek el, de azért a rendkívüli vendégsereget Marcoin Jenő vendéglős kitünően, pontosan és izlésesen látta el.

Az asztalfőn ült: dr. Dellimanics Lajos főispán, mellette jobbról Justh Gyula, a képviselőház elnöke, majd Daniel Ernő báró, Rónay Jenő nyug. főispán, Dellimanics főispántól balra dr. Günther Antal igazságügyi államtitkár, Zsiross Lajos kuriai bíró, Lung György, a főváros képviselője, Rohonczy Gedeon, dr. Vinczevidy Ernő m. főjegyző, a főispánnal szemben Jankó Ágoston alispán, Botka Béla, Nagy Mihály nógrádi alispán, Babics József, Blaskovics Ferenc apátkanonok, orsz. képviselő stb.

Az első felköszöntőt dr. Dellimanics Lajos mondotta a királyra a következőkben:

Tisztelt uraim! A midőn nemzeti szabadságharcunkban vértanu halált szenvedett egyik hősnök emléket emeltünk a városban, akkor, azt hiszem, hogy alkotmányunk egyik fő faktoráról nem szabad megfeledkeznünk. Mélyen tisztelt uraim! Az alattvalói hűség és hódolat az ország összes polgárainak lelkéből sohasem maradt el és én ezen hűséget, a hazaszeretet igaz érzését tolmácsolom, mikor lellem mélyéből kívánom, hogy az Uristen alkotmányos királyunkat I. Ferenc Józsefet sokáig éltesse. Éljen a király! (Éljenzés.)

Jankó Ágoston alispán: Tisztelt uraim! Nagy magasztos ünnepet ünnepelve, lelkünkkel visszagondolunk arra a vészterhes multra, mely mult, jelen életünk megalapítója. Bámulat, büszkeség tölt el bennünket, hogy mily titáni harcokat vívott a magyar szabadságáért és e bámulat és büszkeség: a mult dicsősége, a jövő reménye. Az isteni gondviselés örökösödött felettünk, hogy mindig akkor támasztott életre nagy férfiakat, mikor a legnagyobb szükségünk volt arra, hogy azok hazaszeretetéből lelkesítést merítsünk s a küzdelemre erőt szerezzünk. A mai napon Kiss Ernő vértanu lebeg szemünk előtt: az ő nemes gondolkodásmódja, az ő életét feláldozó hazaszeretete, egy fényes mult eszményképe. És midőn felköszöntömet Kiss Ernő emlékének szenteltem, kérem a mindenható Istent tartsa meg Kiss Ernő emlékét a mi lelkünkben örökké (éljenzés) és az ő neve és szelleme szolgáljon a hazajólétének előmozdítására. (Éljenzés és taps.)

Dr. Nagy Dezső a torontálmegyei függetl.

párt elnöke a törvényhozásra és annak elnökére emel poharat.

J u s t h Gyula képviselőházi elnök: Hálás köszönetet mondok az előttem szóló igen t. barátom ékes szavaiért, melyekkel méltatta az országgyűlést, annak itt megjelent tagjait és az én csekély ségemet. És midőn ezt teszem, örömet nyilvánítom afelett, hogy megtestesült régi vágyam, hogy Torontál székvárosát megláthassam, mert — röstellem bevallani — sokszor volt szándékomban a város meglátogása, de sorom úgy hozta, hogy ez eddig lehetetlen volt. Most közbelépett egy nagy férfi emléke, kinek szobrát lelepleztük és én közvetlenül a népképviselő megbízásából jöttem ide, hogy Kiss Ernő érdemei iránt úgy a magam, mint az országgyűlés hódolatát kifejezzem.

Én azt hiszem, — politizálni nem akarok — hogy azt a nagy fordulatot, mely közéletünkben beállott, semmi sem jellemzi jobban, mint az, mikor ma a magyar szabadsághős szobrát leleplezzük, akkor az országgyűlés tömegesen, küldöttségben jön oda hódolatát kifejezni, ami 67 óta nem történt meg. (Élénk eljenzés.)

T. uraim, nem sokan, de vannak a lefolyt idők emberei, kik állítják, hogy nincs különbség a múlt és jelen között és elég vakmerők azon emberek, kik állítják, hogy nincs fordulat. Itt a fordulat: (Eljenzés) ebből már láthatjuk. Hogy egy pillanat alatt minden vágyunk nem teljesülhet, abban nem mi vagyunk a hibásak, hanem azok kik megakasztották az előrehaladást. Egyszerre mindent nem tehetünk, de hogy a fordulat bekövetkezett és hogy lassan lépésről-lépésre haladunk, az tény, ami abból is látható, hogy a mai ünnepeken a kormány képviseltette magát. Én, t. uram, örömmel jöttem ide. Tudom nagyon jól, hogy vannak ellentétek és ellenfeleink, de itt meg kell jegyezni, hogy nem a közvetlen múlt emberei azok, akikre gondolok, mert a haladó pártiakat nem tartjuk politikai ellenfeleink, azokkal szóba nem állunk, azokkal együtt működni soha nem fogunk. (Eljenzés.) Én azokat az ellenfeleket értem, kik más táborban, más zászló alatt küzdöttek és nem voltak oly vakmerők, oly elbizakodottak szembeszállni alkotmányjal, jogjal, igazsággal, hanem, kik az alkotmányt mindig tiszteletben tartották. Azokkal igenis akarok változtatni. Én jól tudom, t. barátaim, hogy itt politikai ellentétek voltak és vannak, de mindenki a haza javának előmozdítását tűzte ki céljául, ha különböző módon is.

A multak tanúságain okulva, nekünk barátokat kell szerezni és nem azon tényezőket kell keresni, melyek széthúznak, hanem azokat, melyek összehoznak bennünket. Kevesen vagyunk és nagy nehezen tudjuk az egységet fenntartani. Ezt szem előtt tartva az érintkezési pontokat kell keresni, egy táborba szállni a haza függetlenségének kivívásáért, törvényeinkért és jogainkért.

Emelem poharam Torontálvármegye jólétére, valamint Nagybecskerek városának üdvére. (Eljenzés és taps.)

Dr. Várad Imre orsz. képviselő a kormányt elvteli és emeli poharát a kormány jelen levő képviselőjére: **Günther Antalra.** (Zajos eljenzés.)

Dr. Günther Antal igazságügyi államtitkár: T. uraim! Talán más alkalommal nem lettem volna annyira büszke e kitüntetésre, mint a mai alkalommal, mikor a magyar szabadságharc egyik vértanújának szobrát lepleztük le, s azon a kormány képviselőjében megjelenhetek. (Eljenzés.) Én aláírom azt, amit t. barátom, a képviselőház elnöke mondott. Aláírom azért, mert itt eddig politikát csak a nemzet csinálhat régi elven s a nemzetek egységének organumai a nemzet és király. Uraim, a királyok nem állanak az alkotmányon kívül; a királyok az alkotmány faktora, a nemzeti élet egyik tényezője. (Élénk eljenzés.) E föld, amelyen élünk, tehát a magyar állam előbb volt, mint a király. A király nem jogokat ruházott a nemzetre, hanem jogokat kapott.

T. uraim! Mikor még állam nem létezett, mi volt az embereket összetartó kapocs? a halottak emléke, kiknek misztikus halála a nép alkotmányos életét és érzelmet fejlesztette. Eszembe jut, uraim, az északi népek fényes, legendászerű alakja, ki serege élén szembeszállt az ellenséggel. Ő maga állott már oldalán fiával a csatamezőn, midőn egy lándzsa szívet átszurta. Az ellenség azt hitte, győzedelmeskedett, de a hős szívéből folyton kiomló vérben az ellenség megfulladt és ennek a hőnek véréből fakadt a szabadság. A mi szabadságunk is vérből fakadt, az a jog és alkotmány, melyet mi ma élvezünk, vérről szerzett meg. (Élénk eljenzés.)

Emelem poharam azokra a férfiakra, kik a nemzet életében működő ezen szellemi processzust megérteni képesek voltak. Annak a mozgalomnak, hogy Becskerek városában szobor legyen, az élén egy nemes nő volt. (Eljenzés.) Valóban a női kezdek sokat tehetnek, látjuk a tulipánt és annak hatását, melyet mindannyian szemléltünk. Nekem eszembe jutott a lilium, melyet a hős szíve vére festett pirossá és lett belőle tulipán. Az a nemes nő is, dr. Dellimanics Lajosné, (Zajos eljenzés) liliumelkével átérzte a nagy hős

és vértanu emlékét s megelevenítette a múlt dicsőségét. A régi múlt emlékének megőrzésére, e nemes nőre s mindazokra, akik ez eszméért dolgoztak, emelem poharamat. (Általános eljenzés. Eljenzés Dellimanicsné.)

Strosz Béla városi főjegyző **Kiss Ernő** utódaira emeli poharát.

Daniel Ernő báró, mint **Kiss Ernő** legközelebbi leszármazottja, felel az utódok nevében s hangoztatja, ha a haza veszélyben áll, az utódok mindannyiszor készek a hős előd példájára.

Dr. Vinczehid Ernő m. főjegyző, költői szavakkal a magyar nőkre és Dellimanics Lajosnéra emeli poharát. (Zajos eljenzés.)

Rohonczy Gedeon régi barátjára, **Justh Gyulára** emeli poharát.

Jankó Ágoston alispán **Hegedűs Jánost** álteti, mint akiben az eszme megfogamzott s akinek fáradságtalan hazafias agitációjának köszönhető, hogy a szobor itt áll. Élteti mint a szoborbizottság tagját és a mozgalom vezetőjét.

Dr. Brájjer Lajos lapszerkesztő **Radnai Károly** szobrászművészre emeli poharát.

Streitmann Antal Podvinecz Lajost elvteli, aki a vasrácszatot adományozta.

Végül **dr. Perisics Zoltán** polgármester a megjelent vendégeket köszönti föl.

Ezután a vendégsereg oszladozni kezdett, mert a képviselők távoztak s két óra után visszatartak Budapestre. Akik azonban visszaradtak, még sokáig együtt voltak s a fehér asztalnál is áldoztak a vértanu emlékének.

Tavaszi közgyűlés.

Nagybecskerek, május 23.

Torontálvármegye törvényhatósági bizottsága ma délelőtt kezdte meg rendes tavaszi közgyűlését. A gyűlésterem egészen megtelt bizottsági tagokkal, kiknek sorában ott láttuk **Daniel Ernő** báró és **Tallián Béla** v. b. t. tanácsosokat, **Rónay Jenő** nyug. főispán, **Csekonics Sándor** grófot s közéletünk számos kitűnőségét.

Az elnöki székét **Jankó Ágoston** alispán foglalta el, minthogy **Dellimanics** főispán az elnöklésben akadályozva volt.

Sürgősségi indítvány adatván be, a közgyűlés elsőnek tárgyalta **dr. Dellimanics Lajos** főispán kérvényét, ki arra való tekintettel, hogy a főispán nyugdíjigénye, ki előbb államszolgálatban nem állott, csak hat év után kezdődik, kéri a törvényhatóságot, hogy mondja ki, hogy 15 évi szolgálata után 1908. évi december 31-ig oly tekintet alá esik, mintha a vármegyei nyugdíjintézetnek mint alispán volna fizető tagja, akként azonban, hogy a vármegyei tisztviselői nyugdíjalappal szemben többet mint 15 évi szolgálat beszámítását, minthogy tagdíjárulót tovább nem fizetett, nem is követelhet.

A kérelemnek a közgyűlés, **Bielek Antal** tb. főjegyző referádája alapján, egyhangulag helyt adott.

Ezután **dr. Vinczehid Ernő** m. főjegyző előadja a megyei zárszámadásokat, melyeket a közgyűlés egyhangulag elfogad s a szokásos felmentvényt egyhangulag megadja.

Hosszabb vita csak a zombolya-bégaszentgyörgyi utszakasz körül támadt, melyet az ottani járás lakói a törvényhatósági úthálózatba kívánnak bekapcsolni. **Vihely Géza** és **Barényi felszólalása**, valamint **Jankó alispán** és **Faur Kornél** államépítészeti hivatalfőnök felszólalása után a közgyűlés kimondta, hogy a kérelmet a költségvetés összeállításával alkalmával tekintetbe fogja venni.

Következett a tárgysorozat. A közgyűlést holnap kedden d. e. 10 órakor folytatják.

HIREK.

Tájékoztató.

A gőzfürdő (telefon 118. szám) minden nap reggeli 1/2 órától kezdve délig az urak részére nyitva van; hölgyek részére minden kedden és pénteken déltől 5 óráig délután; ugyanazon napokon este 1/2 órától 1/2-ig urak részére is. Vidéki hölgyek részére minden nap délelőtt gőzfürdő. A kádfürdő egész nap nyitva marad.

Junius 11. Közig. bizottság ülése.
Junius 13. Róm. kath. hitközség választ. közgyűlése.
Junius 16. Kórházi biz. ülés.

— **A szegedi kir. tábla új elnöke.** Mint a hivatalos lap legutóbbi száma közli, a király **Seyfried Józsefet**, a pestvidéki törvénytudomány elnökét a szegedi ítélő tábla elnökévé nevezte ki.

— **Kinevezés.** A király **Hirt Frigyes** somorjai járásbírói jegyzőt a törökkanizsai járásbíróhoz albiróvá kinevezte.

— **Változások a csanádi egyházmegyében.** A csanádi egyházmegyében, mint Temesvárról jelentik, a legközelebbi napokban a következő változások várhatók: új plébánosoknak díszponatnak: **Karl József**, a józsefvárosi zárda spirituális **Aradszentmártonra**, **Gróczky Péter** ferencfalvi plébános **Magyar-Bánhegyesre**, **Prileszky Zoltán** adminisztrátor **Német-Bogszánra**, **Bappert Lajos** vescei hitoktató **Csókára**, végül **Rankov Lajos** módosi plébános-helyettes és **Smetana Ágost** bókai adminisztrátor kölcsönösen áthelyeztetnek.

— **A torontáli jegyzők gyűlése.** A torontálvármegyei községi és körjegyzők egylete tegnap délután tartotta rendes évi közgyűlését a vármegyeházán. Az ülésen **Vihely Géza** elnök és **Forster Imre** egyleti főjegyző vezetésével szép számmal jelentek meg az egylet tagjai. A közgyűlésen tárgyalták az elnöki jelentést az egylet múlt évi működéséről. A jelentést (melyet lapunk holnap számában egész terjedelmében közlünk) egyhangulag tudomásul vették, ugyancsak az 1905. évi egyleti zárszámadást is. Jelentette az elnök, hogy a Dmke. javára befolyt 2377 kor., majd megállapították az 1907. évi költségvetést. Kiutalványozták azután a 3000 koronás stipendium-alap kamatait s elfogadták a pestmegyei jegyzőegylet indítványát a megyei számvétség visszaállítására. A Budapesti tartandó orsz. közp. egyleti gyűlésre kiküldték **Vihely Gézát**, **Forster Imrét** és **Gatter Jakabot**. A jegyzői árvaház javára rendezendő tárgysorsjátékból 200 darab sorsjegyet vettek s tudomásul vették a gömörmegei jegyzőegylet indítványát a viszonyosság kimondása ügyében. Ezután több kisebb jelentőségű ügy letárgyalásával a közgyűlés véget ért.

— **Hadfy Károly főbíró ünneplése.** Nagy-szentmiklósról írják: Múlt szombaton este folyt le községünkben **Hadfy Károly** főszolgabírónk tisztelői által rendezett bankett, tíz éves itt működésének jubileuma alkalmából. A társas vacsorának nem volt hivatalos jellege, hanem csupán baráti és annál inkább meglepő, hogy a környékben lakó polgárok óriási számban vettek részt. A jelenlevők száma a 250-et is meghaladta. Sietett mindenki a szeretett és előzőleg főszolgabírónak tiszteletét bemutatni és dokumentálni, hogy 10 éves működése nem volt meddő, hanem áldásos az egész járásra. **Hadfy** előzőlegny modora mindenki iránt párosult szigorúságával csak tisztelőket tud magának szerezni, ellenségeket soha. — **Rónay Jenő**, Torontálvármegye volt főispánja, kinek e járás köszönheti, hogy **Hadfy Károlyt** nevezte ki főszolgabírójának, szintén megjelent bátyjával, **Rónay Ernő** volt országgyűlési képviselővel. Vezérszónok **dr. Jeszenszky Géza** volt, ki a főszolgabírónak e járás közönségének érzelmeit tolmácsolta: amire a főszolgabíró hosszabb, szépen átgondolt beszéddel felelt. — **Rónay Jenő** volt főispán **Hadfy Károlynéra** emelt poharát és felszólalt **Rónay Ernő** volt képviselő is. — Aztán még számos felkőszöntő hangzott el s a társaság jó kedvben a hajnali órákig együtt maradt.

— **A sajtó Nagybecskereken.** A **Kiss Ernő** szobor leleplezése alkalmára összegyűltek Nagybecskerekre az ország sajtójának kiküldötti s több nagy fővárosi, valamint vidéki újság küldött ki külön tudósítót Nagybecskerekre. Így itt voltak: **Nemeskéri Kiss József** (Budapesti Hirlap), **Zboray Aladár** (Magyarország), **Jelfy Gyula** (Vasárnapi Újság), **Leskó János** (Hiresarnok), **Rátz Miksa** (Politikai Értesítő), **Vajda József** (Magyar Tudósító), **Tiszti Lajos** (Arad), **Sz. Szigethy Vilmos** (Szegedi Napló) és **Steiner Károly** (Südüngarische Reform, Temesvár).

— **Halálozások.** Mint részvétellel vesszük a hirt. özv. **Menczer Rezsőné** szül. **Tárczay Laura** urhölgy 59 éves korában május 26-án Aradon meghalt. Halálát a nagybecskereki **Menczer és Szöllősy** családok, valamint kiterjedt rokonság gyászolja. A boldogulát tegnap temették el Aradon rendkívüli részvét mellett.

Eusch Lajos szárcsai földbirtokos ma éjjel 42 éves korában Szárcsán meghalt. Halálát neje és nagy rokonság gyászolja.

Dr. Schwarcz Jenő törökkanizsai lapszerkesztőt súlyos csapás érte. Harmadfélves kis fia **Gyula** ugyanis hosszasan szenvedés után május 25-én Törökkanizsán meghalt.

— **A gyermeknap.** A nagybecskereki gyermeknap alkalmából újabban a következő adomá-

nyok folytak bc: A Pleitz Fer. Pál cég személyzete 9 kor. 97 fill. Eisenstädter S. L. 20 kor. Goldschmiedt Laci 10 fill. Weiser Nándor 20 fill.

A nagybecskereki löversenyek. Tegnap kezdődtek meg Nagybecskereken a löversenyek. A tegnapi versenyen rendkívül nagy és előkelő közönség volt s a verseny sportszempontból is kitünően sikerült. A löversenyt ma folytatták s ma helyszüke miatt csak a rövid jelzésre szorítkozhatunk s a részletes tudósítást lapunk holnapi számában mindkét versenynap befejeztével hozunk.

Uj vármegyék. Ismeretes, hogy a szegedi sajtó mostanában ismét sűrűn foglalkozik régi kedves ideájával, Szegedmegye eszméjével. Egyik-másik laptársunk már azt is tudni véli, hogy az új megyének, melyet nemzetiségi szempontból szándékoznak létesíteni, déli határa Torontálban egész Nagyikindaig nyulnék. E hír regisztrálásával kapcsolatban a kecskeméti „Függetlenség” a következőket írja:

Reméljük, hogy a kormány Szegedmegye létesítésével kapcsolatban gondolkodása tárgyává fogja tenni a Kecskemét székhellyel létesítendő Kecskemétszemégye tervét is. Ez az új megye a roppant kiterjedésénél fogva nehezen adminisztrálható Pestvármegye egy részéből nyerné gerincét. A terv több mint 10 éve vajudik immár a belügyminiszterium poros aktaesomói közt.

Nem lesz kissé sok az új vármegyékből?!

Talált pénztárca. Szombaton este a Kiss Ernő szobor közelében egy kis kézi pénztárcát találtak pénzrel és benne egy irással. A károsult jelentkezett a „Torontál” kiadóhivatalában.

Vesztett kutya. A rendőrség tegnap egy kóborló vesztett kutyát fogott el, a melyről megállapították, hogy 6 más kutyát is megmárt. A vesztett ebet a gyepmesterrel nyomban lelövelték s a veszedelem további terjedésének megállítására 40 napi kutyazáratot fognak elrendelni.

Gépszak vizsgája. A gépzépezők és gőzkazánfűtők vizsgálata a Temesvározt szervezett bizottság által 1906. évi június hó 9-én reggel 8 órakor a m. kir. államvasutak műhelyépületében fog megtartatni. A vonatkozó, szabályszerűen felszerelt kérvények a m. kir. iparfelügyelőséghez Temesvár (Józsefváros, Küttl-tér 2. sz.) címezve, legkésőbb a megelőző napon nyújtandók be.

TÁVIRATOK.

Országgyűlés.

— A képviselőház ülése. —

Budapest, május 28. (A „Torontál” eredeti távirata.) A képviselőház ma délelőtti ülést tartott, melyen előbb Justh Gyula elnök, majd Rakovszky, utána pedig Náva y alelnökök elnököltek.

Az elnök mindenekelőtt betérjesztette a főrendiház átiratát a főrendiház megalkulásáról, majd a miniszterelnök értesítéseit arról, hogy a király Zichy Nándor grófot tárnokmesterré, Nákó Kálmán grófot fiemei kormányzóvá és Mezőssy Bélát földmívelési államtitkárrá kinevezte.

Miután Nákó és Mezőssy kinevezésével kerületeikben új választást kell kiírni, a Ház megbizta az elnököt a kellő intézkedések megtételével.

Ezután az osztályokat sorsolták ki,

majd felolvassák harmadszor a trónbeszédet.

Az elnök indítványára a képviselőház a trónbeszédre adandó válasz megszerkesztésére huszonegy tagu bizottságot küld ki.

Most a még be nem töltött három jegyzői állásra ejtették meg a választást s a szavazás eredményeképen jegyzőknek megválasztották Harambasics Ágostont, Rajk Aladárt és Ráth Endrét.

Végül megállapították a holnapi ülés napirendjét.

A vámtarifa.

Budapest, május 28. (A „Torontál” eredeti táv.) Wekerle Sándor miniszterelnök Bécsben egy újságíró előtt a vámtarifa dolgában a következőket mondotta: — Minden rendben van. Mindkét félre nézve kielégítő kompromisszum jött létre.

Erre a bécsi cs. és kir. távirati ügynökség félhivatalos kommunikét tett közzé, mely azt mondja, hogy a kompromisszum dolga nem áll, s hogy az osztrák kormány ragaszkodik ismeretes álláspontjához.

Az osztrák félhivatalos közleményére a magyar félhivatalos Távirati Iroda, illetékes helyről nyert értesítés szerint kijelenti, hogy ő felsége az 1899. XXX. t. cikkben kimondott az önálló vámtarifa jogi állapotának megfelelő s a magyar korona országaira kiterjedő tarifa-javaslat betérjesztésére a magyar kormányt felhatalmazta.

A magyar félhivatalos közlése élénk meglepedést keltett a magyar képviselők körében s ennek visszhangjaképen a Ház folyosóján ma már elterjedt a hír, hogy az osztrák kormány lemondott.

A főrendiház ülése.

Budapest, május 28. (A „Torontál” eredeti táv.) A főrendiház holnap délután négy órakor ülést tart. Ma délelőtt a főrendiház mentelmi bizottsága ülésezett, délután pedig a felirati bizottság tanácskozott a felirati tervezetről.

A kormány programja.

Budapest, május 28. (A „Torontál” eredeti távirata.) A képviselőház holnapi ülésén felszólal Wekerle Sándor miniszterelnök s elmondja a kormány programját. Ugyancsak a holnapi ülésen állapítják meg a képviselőház munkaprogramját.

Tisztelgés a Ház elnökénél.

Budapest, május 28. (A „Torontál” eredeti távirata.) Ma délelőtti tisztelgett Justh Gyulánál, mint a képviselőház új elnökénél a Ház tisztikara Andor József tanácsos vezetésével, majd pedig a parlamenti tudósítók tisztelegtek Rákosi Jenő főrendiházi tag, a hírlapírók szindikátusa elnökének vezetése alatt. Mindkét küldöttséget Justh Gyula igen szívélyesen fogadta s meleg szavakat intézett hozzájuk.

Horvát képviselők az elnöknel.

Budapest, május 28. (A „Torontál” eredeti távirata.) A horvát képviselők szokás szerint ma tisztelegtek a képviselőház elnökénél külön küldöttséggel. A küldöttség vezetője német beszédben üdvözölte Justh Gyulát, amit Just szó nélkül végighallgatott, de midőn az üdvözlésre válaszolt, megjegyezte, hogy úgy illenék, hogy ne németül beszéljenek hozzá, hanem magyarul vagy horvátul.

Tábori Róbert temetése.

Budapest, május 28. (A „Torontál” eredeti táv.) Tábori Róbert, az „Uj Idők” helyettes szerkesztőjét, a kiváló magyar író és újságíró tegnap délután temették el nagy részvét mellett az írói és újságírói világ tagjainak jelenlétében. Temetésén Rákosi Jenő főrendiházi tag, az „Otthon” nevében, Herczeg Ferenc pedig az „Uj Idők” szerkesztősége nevében mondott gyászbeszédet.

Budapesti gabonatözsde.

Budapest, 1906. május 28.

A készáruüzlet hivatalos árjegyzése.

B u z a	Kilós	100 kilogr. ára		Kilós	100 kilogr. ára	
		kor-tól	kor-ig		kor-tól	kor-ig
Tiszavidéki	75	16.05	16.05	79	16.75	17.05
Pestvidéki	74	15.30	15.60	78	16.15	16.45
Bánsági	75	—	—	79	16.60	16.75
Bácskai	74	15.45	16.65	78	16.45	16.65
Szerbiai	76	14.90	15.—	—	—	—

Egyéb gabonaneműek		100 kilogr. ára		
		kor-tól	kor-ig	
Rozs	elsőrendű	—	13.35	13.60
”	középmínőségű	—	13.25	13.30
Árpa	takarmányáru I. r.	—	15.10	15.60
”	másodrendű	—	14.60	15.—
Köles	—	—	—	—
Zab	elsőrendű	—	18.30	18.65
”	középmínőségű	—	18.—	18.30
Tengeri	belföldi új	—	13.35	13.60
”	román vagy bolgár	—	—	—
”	cinquantín	—	—	—
Repce	káposzta	—	—	—

Határidő-üzlet.

Budapest, május 28. (A nagybecskereki Lloyd-társulat távirata.) A mai tözsdén déli zárlatkor a következő árakat jegyezték:

Buza (októberre)	15 66—
Rozs (októberre)	12 80—
Zab (októberre)	12 94—
Tengeri (májusra)	13 10—
Tengeri (júliusra)	13 28—
Tengeri (májusra 1907.)	11 48—

Piaci árak.

Hivatalosan feljegyeztették a Nagybecskereken, 1906. évi május hó 27-én megtartott heti vásár alkalmával:

Buza	50 kilogramm	7.—	korona
kétszeres	—	7.—	—
rozs	—	6.—	—
árpa	—	6.—	—
zab	—	7.—	—
kukorica	—	6.—	—
uj	—	7.80	—
burgonya	1 kilogr.	—10	—
marhabús	I. i kilogr.	1.28	—
—	II.	1.20	—
borju hus	—	1.80	—
disznó hus	—	1.40	—
juh hus	—	—96	—
zsír	—	1.68	—

HIRDETÉSEK

felvétetnek a

„TORONTÁL” KIADÓHIVATALÁBAN.

